

РЕСПУБЛІКАНСЬКА ОЛІМПІАДА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ – 2019
12 клас

Прочитайте уважно текст і виконайте завдання.

Коли Іванові минуло сім літ, він уже дивився на світ інакше. Він знав вже багато. Умів знаходити помічне зілля, розумів, про що канькає каня (*шуліка*), з чого повстала зозуля, і коли оповідав про все те вдома, мати непевно позирала на нього: може, воно до нього говорить? Знав, що на світі панує нечиста сила, що арідник (*злий дух*) править усім; що в лісах повно лісовиків, які пасуть там свою маржинку (*худобу*): оленів, зайців і серн; що там блукає веселий чугайстер (*добрий дух*), який зараз просить стрічного в танець та роздирає нявки (*мавки*); що живе в лісі голос сокири.

Міг би розказати і про русалок, що гарної днини виходять з води на берег, щоб співати пісень, вигадувати байки і молитви, про потопельників, які по заході сонця сушать біде тіло своє на каменях в річці.

Не раз, прокинувшись уночі, серед ворожої тиші, Іван тремтів, сповнений жахом.

Весь світ був як казка, повна чудес, таємнича, цікава й страшна.

Тепер він вже мав обов'язки: його посилали пасти корови. Гнав в ліс своїх жовтаню та голубаню, і коли вони потопали в хвилях лісових трав та молодих смеречок і вже звідти обзивались до нього, як з-під води, тужливим дзвоном своїх дзвінків, він сідав десь на узбіччі гори, виймав денцівку (*сонілку*) і вигравав немудрі пісні, яких навчився од старших. Однак та музика не вдовольняла його. З досадою кидав денцівку і слухав інших мелодій, що жили в ньому, неясні і невловимі.

Знизу підіймався до Івана і затоплював гори глухий гомін ріки, а в нього капає од часу до часу прозорий дзвін колокольця. З-за галузки смереки виглядали зажурені гори, напоєні сумом тіней од хмар, що все стирали бліду усмішку царинок. Гори щохвилини міняли свій настрій: коли сміялась царинка (*загороджене місце*), хмурився ліс. І як трудно було вдивитись в те рухливе обличчя гір, так трудно було дитині спіймати химерну мелодію пісні, що вилясь, тріпала крильцями коло самого вуха і не давалась.

Одного разу він покинув свої корови і подряпавсь на самий ґрунь (*верх*). Ледве помітною стежкою підіймався вище і вище, поміж густі зарослі блідої папороті, колючої ожини й малини. Легко перескакував з камінця на камінчик, перелазив через повалені дерева, продирався крізь гіллячки кущів. За ним підіймався з долини вічний шум річки, росли гори, і вже вставав на крайнебі блакитний привид Чорногори. Довгі плакучі трави крили тепер боки гори, дзвінки корів обзивались, як далеке зітхання, все частіше попадалось велике каміння, що далі, на самім вершку, творило хаос поламаних скель, списаних лишаями, здушених у гадючих обіймах корінням смерек. Під ногами в Івана кожний камінь вкривали рудаві мхи, грубі, м'які, шовкові. Теплі і ніжні, вони ховали у собі позолочену сонцем воду літніх дощів, м'яко вгинались і обіймали ногу, як пухова подушка. Кучерява зелень гогозів (*лісових ягід*) і ожини запустила своє коріння у глибіню моху, а зверху сипнула рососою червоних та синіх ягід.

Тут Іван сів одпочити.

| № п/п | Завдання | Оціню- вання | |
|----------|---|--|--|
| 1. | <p><i>Спираючись на текст, дайте відповіді на кожне питання одним складним реченням.</i></p> <p>А. Яким постає перед нами Іван у сім років?</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>Б. Доведіть, що Іван був незвичайною дитиною.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>В. Чому Іван вирішив піднятися на самий верх гори?</p> <p>_____</p> <p>_____</p> | L 0 1 2 L 0 1 2 L 0 1 2 | L 0 1 2 L 0 1 2 L 0 1 2 |
| 2. | <p><i>Сформулюйте і запишіть одним складним реченням тему прочитаного уривка.</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p> | L 0 1 2 | L 0 1 2 |
| 3. | <p><i>Запишіть подані сполучення слів, замінивши виділені слова синонімами з тексту:</i></p> <p>а) оповивали рудаві мхи – _____ ;</p> <p>б) поглядала на нього – _____ ;</p> <p>в) невибагливі пісні – _____ ;</p> <p>г) засмучені гори – _____ ;</p> <p>г) насупився ліс – _____ ;</p> <p>д) легко перестрибував – _____ .</p> | L 0 1 2 3 4 5 6 | L 0 1 2 3 4 5 6 |
| 4. | <p><i>Яка роль художніх засобів у наведеному уривкові? Дайте відповіді окремими реченнями, проаналізувавши щонайменше чотири різновиди тропів. Проілюструйте їх прикладами з тексту.</i></p> <p>1. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> | L 0 1 2 3 L 0 | L 0 1 2 3 L 0 |

| | | | |
|----|---|--|--|
| | 2. _____ _____ _____ _____ | 1 2 3 L | 1 2 3 L |
| | 3. _____ _____ _____ | 0 1 2 3 | 0 1 2 3 |
| | 4. _____ _____ _____ _____ | L 0 1 2 3 | L 0 1 2 3 |
| 5. | Запишіть цифри словами. 1) Із 225 вершників тільки шість здолали перешкоди й вийшли на фінішну пряму. _____ _____ 2) 753 школярам Республіки Молдова вручили коштовні подарунки за успішне навчання. _____ _____ | L 0 1 2 L 0 1 2 | L 0 1 2 L 0 1 2 |
| 6. | Запишіть слова, знявши ризик. <i>За/багато, в/зимку, на/впростець, що/духу, будь /що/ будь, по/гуцульськи.</i> _____ _____ _____ | L 0 0,5 1 1,5 2 2,5 3 | L 0 0,5 1 1,5 2 2,5 3 |
| 7. | На місці крапок вставте, де потрібно, пропущені літери. Зніміть ризик. Іван був дев...ятнадцятою дитиною в гуцульській родині Палійчуків. Двадцятною і остан..бою була Анничка. Не знати, чи/то _____ вічний шум Черемошу і скарги гірських потоків, що сповняли самотню хату на високій кичері (<i>горі</i>), чи сум ч...рних смерекових лісів лякав дитину, тільки Іван все плакав, кричав по ноча..., погано ріс і д...вився на неню таким гл...боким, старече/розумним _____ зором, що мати в тр...возі одвертала од нього очі. Не/раз вона з ляком думала навіть, що то не од неї дитина. <i>(За М. Коцюбинським)</i> | L 0 0,5 1 1,5 2 2,5 3 3,5 4 4,5 5 | L 0 0,5 1 1,5 2 2,5 3 3,5 4 4,5 5 |

| | | | |
|-----|---|---|---|
| 8. | <p>Вставте, де потрібно, пропущені розділові знаки.</p> <p>І ось раптом в сій дзвінкій тиші почув він тиху музику, яка так довго і невловимо виласть круг його вуха що навіть справляла муку! Застиглий і нерухомий він витягнув шию і з радісним напруженням ловив дивну мелодію пісні. Так люди не грали він принаймні ніколи не чув. Але хто грав? Навкруги була пустка самотній ліс і не видно було живої душі. Іван озирнувся назад на скелі – і скаменів. На камені верхи сидів «той», щезник, скривив гостру борідку нагнув ріжки і заплющивши очі дув у флюяру. «Нема моїх кіз... Нема моїх кіз...» – розливалась жалем флюяра. Та ось ріжки піднялись вгору щоки надулись і розплющились очі.</p> <p style="text-align: right;"><i>(За М. Коцюбинським)</i></p> | L 0 0,5 1, 1,5 2 2,5 3 3,5 4 4,5 5 | L 0 0,5 1 1,5 2 2,5 3 3,5 4 4,5 5 |
| 9. | <p>Відредагуйте речення.</p> <p>1. Піднявшись на верх гори, Іванові почувалася тиха, дивна, нелюдська музика.</p> <p>2. По всім питанням учень дав вірну відповідь.</p> <hr/> <hr/> <p>3. Учителя прийшли перевірити, як клас чергує по столовій.</p> <hr/> <hr/> <p>4. На міроприємство по случаю святкування ювілею ліцея запрошуються всі випускники без винятку.</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> | L 0 1 L 0 1 2 L 0 1 2 3 L 0 1 2 3 | L 0 1 L 0 1 2 L 0 1 2 3 L 0 1 2 3 |
| 10. | <p>Обведіть кружечком правильну відповідь.</p> <p>1. Автор твору «Тіні забутих предків»:</p> <p>А. Олександр Довженко. Б. Михайло Коцюбинський. В. Григір Тютюнник.</p> <p>2. Твір за жанром:</p> <p>А. Проблемно-філософський роман. Б. Повість. В. Оповідання.</p> | L 0 1 L 0 1 | L 0 1 L 0 1 |
| 11. | <p>Установіть відповідність між твором та його героями, з'єднавши стрілочками відповідні рядки.</p> <p>О. Кобилянська «Земля»</p> <p>Григір Тютюнник «Три зозулі з поклоном»</p> <p>М. Коцюбинський «Тіні забутих предків»</p> | Marfa Yarkova, Karpo, batko, Mykhailo, dyadko Levko. Ivan Palychuk, Marychka Gutenyuk, Palagna, molfar, Yura. Ivonia, Dokia, Mykhailo, Rakhira, Sava. | L 0 1 2 3 L 0 1 2 3 |

| | | | | | |
|-----|---|--|---|--|--|
| 16. | <p><i>У чому сенс українських народних рослинних символів? Відповідь запишіть 4-ма реченнями.</i></p> <p>1. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>2. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>3. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>4. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> | L | L | | |
| | | 0 | 0 | | |
| | | 1 | 1 | | |
| | | 2 | 2 | | |
| | | 3 | 3 | | |
| | | 4 | 4 | | |
| | | Усього балів: 90 | | | |
| | | Загальна грамотність: 10 б. (10/9/8/7/6/5/4). | | | |
| | | Загальна кількість балів: 100 б. | | | |

Загальна кількість балів – _____

Члени комісії:

1. _____

2. _____